

Мемлекеттік сатып алу жүйесін жетілдіру және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту.

*Жоба авторы:
Атырау облысы Мемлекеттік сатып алу және коммуналдық меншік басқармасының бөлім басшысы Нұғыметов Думан Мұқанбетұлы*

Кіріспе

Мемлекеттік сектордың тауарлар, жұмыстар және қызметтер сатып алу жүйесінің жұмысын, оның тиімділігін, заңнамалық базасын және негізгі үрдістерін талдауға арналған құжат. Бұл жазба мемлекеттік сатып алу жүйесінің ашықтығын, тиімділігін арттыру және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту бойынша ұсыныстар әзірлеу үшін маңызды. Төменде мемлекеттік сатып алу туралы аналитикалық жазбаның құрылымы мен мазмұны сипатталған.

Мақсаты

- Талдаудың мақсатын анықтау (мысалы, "Мемлекеттік сатып алу процесінің тиімділігін бағалау және оны жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу").

Мәселенің өзектілігі

- Мемлекеттік сатып алу — бюджеттік қаражатты тиімді пайдаланудың маңызды құралы, бірақ бұл салада ашықтық пен есептілік мәселелері жиі туындайды. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мемлекеттік сатып алу процесінің тиімділігін төмендетуі мүмкін.

- Мемлекеттік сатып алулардың қоғамға, экономикаға және бюджеттік қаражатты тиімді пайдалану мәселелеріне әсері.

- Сатып алу жүйесінің сапасы мен ашықтығы, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықпен күреске әсерін түсіндіру.

Ақпарат көздері

- Мемлекеттік сатып алу порталдарының статистикасы, мемлекеттік органдардың есептері, тәуелсіз зерттеу институттарының мәліметтері, БАҚ және мемлекеттік сатып алуларға қатысушы ұйымдардың деректері. Қазақстанның мемлекеттік сатып алу порталының деректері, ҚР Қаржы министрлігінің есептері, сыбайлас жемқорлыққа қарсы агенттіктің мәліметтері, зерттеу ұйымдарының шолулары.

Сатып алу жүйесін талдау

- Мемлекеттік сатып алу саласындағы заңнаманың өзгерістері және олардың тиімділігі.

- Мемлекеттік сатып алудың жоспарлануынан бастап келісімшарттарды орындауға дейінгі әр кезеңін сипаттау.
- Мемлекеттік сатып алу сомасы, бәсекелестік деңгейі (конкурсқа қатысушылар саны), сатып алу шарттарының орындалу тиімділігі.

Қала және аудандар бойынша ақпарат

Факторларды талдау

- Мемлекеттік сатып алу жүйесіндегі айқындық пен есептілік деңгейі, сатып алуларды реттеудегі мемлекеттік саясат, мемлекеттік мекемелердің сатып алу дағдылары.
- Экономикалық жағдай, нарықтағы баға өзгерістері, сыртқы бәсекелестік және инновациялық технологиялардың енгізілуі.

- Соңғы жылдары Қазақстанда мемлекеттік сатып алу саласындағы заңнамалар жаңартылып, электронды сатып алу жүйесі енгізілді. Алайда кейбір тендерлердің ашықтығы әлі де төмен деңгейде.

- 2023 жылы мемлекеттік сатып алулардың жалпы сомасы 10%-ға артты, бірақ бәсекелестік деңгейі айтарлықтай өзгермеді. Көптеген тендерлерге қатысушылар саны аз, бұл бәсекелестіктің төмендігін көрсетеді.

- Электронды сатып алу жүйесі енгізілсе де, кейбір тендерлер қолмен бақыланады, бұл сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін арттырады.

- Кейбір мемлекеттік мекемелердің тендер өткізу тәжірибесінің жеткіліксіздігі және сатып алу процестеріндегі ақпараттың қолжетімсіздігі.

- Экономикалық жағдайлардың өзгеруі, нарықтағы бағаның тұрақсыздығы және жеткізушілер арасындағы бәсекелестіктің төмендеуі.

Сыбайлас жемқорлық және тәуекелдер

- Мемлекеттік сатып алу саласындағы сыбайлас жемқорлықтың таралуы және оны болдырмау шараларын талдау.

- Тендерлердің ашық еместігі, сатып алу процесіндегі заң бұзушылықтар және бәсекелестіктің төмендігі.

- Мемлекеттік сатып алу саласында сыбайлас жемқорлық тәуекелдері бар, әсіресе конкурсқа қатысушылар арасында әділетсіз жеңіске жету немесе шарттарды бұзу жағдайлары кездеседі.

- Жемқорлықтың басты себептері — тендерлік құжаттамалардың толық еместігі және бақылау жүйесінің әлсіздігі.

Қорытындылар

- Талдау негізінде мемлекеттік сатып алу жүйесінің тиімділігі туралы қорытындылар.

- Жүйеде бар кемшіліктер мен тәуекелдерді анықтау.

- Қазақстандағы мемлекеттік сатып алу жүйесінде белгілі бір жетістіктер бар, мысалы, электронды сатып алуларды енгізу. Дегенмен, бәсекелестік пен ашықтық мәселелері сақталуда.

- Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту үшін сатып алу процесін толық автоматтандыру және сатып алулардың ашықтығын күшейту қажет.

Ұсыныстар

- Мемлекеттік сатып алу жүйесін жетілдіру бойынша ұсыныстар (құқықтық реформалар, сатып алу процесін автоматтандыру, тәуелсіз бақылау жүйесін күшейту).

- Сыбайлас жемқорлықты азайтуға бағытталған шаралар (ашықтықты арттыру, мемлекеттік сатып алулардың барлық кезеңдерінде тәуелсіз мониторинг жүргізу).

- Мемлекеттік сатып алу процесінің барлық кезеңдерінде тәуелсіз бақылау және аудит жүйесін енгізу.

- Тендерлік құжаттамалардың сапасын арттыру және қатысушылар үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету.

- Электронды сатып алу жүйесін жетілдіру және ақпараттың қолжетімділігін қамтамасыз ету арқылы ашықтықты арттыру.